

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ- NAPOCA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR

DEPARTAMENTUL DE MANAGEMENT

TEZA DE DOCTORAT

REZUMAT

**Contribuții privind perfecționarea managementului proceselor
de producție a produselor alimentare ecologice**

Coordonator științific:

Prof. univ.dr. LIVIU ILIEȘ

Doctorand,

MANUELA ȘINCARI

~Cluj Napoca 2015 ~

CUPRINS REZUMAT

1. CUPRINS TEZĂ DOCTORAT	3
2. CUVINTE CHEIE:	6
3. INTRODUCERE	6
4. OBIECTIVELE CERCETĂRII ȘI IPOTEZELE DE LUCRU	7
5. METODOLOGIA CERCETĂRII.....	8
6. REZULTATELE CERCETĂRII EMPIRICE.....	10
7. CONCLUZIILE CERCETĂRII ȘI CONTRIBUȚII.....	12
8. BIBLIOGRAFIE.....	16

1. CUPRINS TEZĂ DOCTORAT

LISTA FIGURILOR	5
LISTA TABELELOR	6
INTRODUCERE	8
<i>PARTEA ÎNTÂI: PREMISE ALE DEZVOLTĂRII UNEI AGRICULTURI ECOLOGICE ÎN ROMÂNIA</i>	19
CAPITOLUL 1. BAZELE ȘTIINȚIFICE ALE AGRICULTURII ECOLOGICE - PARTICULARITĂȚI TEORETICE	19
1.1. Omul și spațiul ecologic.....	23
1.2. Agricultura ecologică – terminologie și definiții.....	26
1.2.1. Istoria dezvoltării agriculturii ecologice.....	29
1.2.2. Filosofia agriculturii ecologice.....	34
1.2.3. Necesitatea extinderii agriculturii ecologice.....	38
1.3. Obiectivele agriculturii ecologice.....	42
1.3.1. Obiective privind mediul înconjurător.....	43
1.3.2. Obiective privind plantele cultivate.....	44
1.3.3. Obiective privind animalele domestice.....	45
1.3.4. Obiective socio-economice	45
1.4. Situația actuală a agriculturii ecologice	46
1.4.1. Dezvoltarea agriculturii ecologice în Europa.....	47
1.4.2. Starea actuală a agriculturii ecologice în România.....	52
1.4.3. Producția ecologică din România – evoluția și evaluarea cantitativă a potențialului productiv.....	55
CAPITOLUL 2. MANAGEMENTUL PRODUSULUI ECOLOGIC	67
2.1. Conceptul de produs ecologic.....	68
2.2. Caracterizarea produsului ecologic.....	70
2.3. Ciclul de viață al produsului ecologic.....	71
2.4. Principiile strategiei produsului ecologic.....	76
2.4.1. Clasificarea strategiilor de produs ecologic.....	78
2.5. Conștiința ecologică a consumatorului	81
2.6. Alimentația ecologică – o posibilă cale de asigurare a echilibrului nutrițional	84
2.6.1. Studiarea alimentului - o necesitate.....	85
2.6.2. Exigențele consumatorului de azi față de aliment	87
2.6.3. Alimentul ecologic - un tot unitar	88
2.7. Semnificațiile alimentației ecologice.....	90

2.8. Beneficiile produselor agroalimentare ecologice.....	92
2.9. Politica comunicațională în cazul produselor ecologice.....	93
PARTEA A DOUA: POSIBILITĂȚI DE ÎMBUNĂȚIRE A PROCESĂRII PRODUSELOR ECOLOGICE	99
CAPITOLUL 3. MANAGEMENTUL ÎN AGRICULTURĂ	99
3.1. Relația între managementul clasic și mediul ambiant.....	99
3.2. Atributele managementului agricol	100
3.3. Managementul ecologic.....	101
3.3.1. Sistemul de management de mediu (SMM) și eco-managementul comunitar (EMAS)	104
3.3.2. Impactul ecologic al deciziilor în agricultură.....	107
CAPITOLUL 4. SECURITATEA PRODUSELOR ALIMENTARE ECOLOGICE	112
4. 1. Abordări conceptuale vizând securitatea alimentară.....	112
4.2. Inocuitatea produselor alimentare.....	114
4.3. Produsele agroalimentare ecologice și siguranța alimentară.....	119
4.4. Biotehnologia- un semn de întrebare privind siguranța consumatorului	122
4.5. Aditivii alimentari.....	126
4.5.1. Evaluarea toxicologică a aditivilor alimentari	127
4.5.2. Clasificarea aditivilor alimentari și impactul lor asupra sănătății	129
4.5.3. Analiza unor alimente ce conțin aditivi.....	131
PARTEA A TREIA : EFICIENȚA ECONOMICĂ A PROCESELOR DE PRODUCȚIE A PRODUSELOR ALIMENTARE ECOLOGICE	140
CAPITOLUL 5. PROCESULE DE PRODUCȚIE A PRODUSELOR ALIMENTARE ECOLOGICE	140
5.1. Ecoferma – cadrul suport al producției produselor alimentare ecologice.....	140
5.2. Particularitățile proceselor de producție a produselor alimentare ecologice.....	148
5.2.1. Principiile și obiectivele producției alimentare ecologice.....	152
5.2.2. Cerințele normele aplicabile producției alimentare ecologice	155
CAPITOLUL 6. MANAGEMENTUL SISTEMELOR DE PRODUCȚIE ECOLOGICE	164
6.1. Abordarea eco – economică - premisă a dezvoltării durabile.....	164
6.2. Neconcordanța în cuantificarea fenomenelor economice și ecologice.....	167
6.3. Relația dintre eficiența economică și eficiența ecologică.....	170
6.4. Indicatorii economici specifici utilizați în analiza eficienței exploatației agricole ecologice.....	174
6.5. Analiza eficienței sistemelor de producție ecologice (studiu comparativ privind eficiența economică a produselor convenționale și a celor bio-ecologice)	183
6.5.1. Analiza comparativa a tehnologiei cultivării grâului și porumbului în sistem ecologic versus sistem convențional.....	185

6.5.2. Analiza comparativa a tehnologiei cultivării tomatelor în sistem ecologic versus sistem convențional.....	188
6.5.2.1 Model de diagnostic economico-financiar în cultura ecologică de tomate.....	193
6.5.3. Analiza comparativă a eficienței procesului de obținere a vinului ecologic versus vin convențional..	196
6.5.4. Analiza rezultatelor de producție realizate într-o unitate de producție agricolă ecologică (pe caz particular: sortimentul cașcaval Dalia ecologic.....	199
CAPITOLUL 7. STUDIU EMPIRIC PRIVIND PERFEȚIONAREA MANAGEMENTULUI PRODUSELOR ALIMENTARE ECOLOGICE.....	205
7.1. Studii privind opiniile consumatorilor cu privire la produsele agroalimentare certificate ecologic și identificarea pieței țintă.....	208
7.2. Studiu privind analiza situației producătorilor/ procesatorilor de alimente ecologice – studiu de caz: județul Suceava.....	220
7.3. Concluzii și recomandări.....	241
CAPITOLUL 8. CONCLUZII ȘI CONTRIBUȚII PERSONALE.....	245
8.1. Contribuții teoretice.....	246
8.2. Contribuții practice.....	247
BIBLIOGRAFIE.....	250
ANEXE.....	256
ANEXA 1. Lista organismelor de inspecție și certificare aprobate de M.A.D.R pentru efectuarea inspecției și certificării produselor agroalimentare ecologice pe teritoriul României în conformitate cu prevederile art. 4 al Ordinul Ministrului nr. 181/2012 și art. 27 al Regulamentului (CE) 834/2007.....	256
ANEXA 2. Lista produse și substanțe utilizate în producția de alimente ecologice procesat.....	259
ANEXA 3. Lista auxiliarilor tehnologici și a altor produse ce pot fi utilizați la procesarea ingredientelor de origine agricolă în producția ecologică.....	262
ANEXA 4. CONSTRUIREA DIAGramei DE FLUX PENTRU CAȘCAVAL DALIA ECOLOGIC.....	264
ANEXA 5. Chestionarul privind opiniile consumatorilor cu privire la produsele agroalimentare certificate ecologic.....	272
ANEXA 6. Chestionar aplicat producătorilor și procesatorilor de produse alimentare ecologice din județul Suceava.....	275

2. CUVINTE CHEIE:

agricultura ecologică, produs alimentar ecologic, managementul ecologic, siguranța alimentară, eticheta produsului ecologic, produs modificat genetic, aditivi alimentari, producția alimentară ecologică, analize comparative;

3. INTRODUCERE

Evoluția societății atrage după sine schimbări ce se manifestă în toate domeniile de activitate, schimbări ce capătă dimensiuni calitative noi. Aceste cerințe vitale sunt satisfăcute, în cea mai mare parte de către natură. Luând în considerare pretențiile umane, natura a fost și este mai puțin darnică atât din cauza creșterii numerice cât și a emancipării populației umane. Examinat pe termen scurt, la scară umană, scopul naturii este acela de a conserva, de a întreține și de a reechilibra formele de manifestare a vieții existente și aflate într-o permanentă interacțiune cu natura nevie. O astfel de procesualitate nu se potrivește cu scopurile omului, care țințesc spre o eternă mișcare, urmată de perfecționarea în ordinea morală. Natura, pe scurtul interval al vieții indivizilor din cele mai felurite specii, pare a fi statică, conservatoare, limitată, împotrivindu-se degradării și antropizării. În aceste condiții, omul, a fost nevoit să-și producă singur o parte din alimente, precum și materialele necesare pentru construcții și îmbrăcăminte printr-o serie de activități care au stimulat productivitatea principalelor componente naturale ale agriculturii: solul, factorii climatici, plantele și animalele.

Privită ca activitate umană, agricultura este strâns legată de natură. Ca urmare a cerințelor tot mai mari de alimente și a goanei după profit, agricultura s-a îndepărtat tot mai mult de natură, concomitent cu dezvoltarea creațiilor umane – mecanizarea, chimizarea, irigarea și mai nou ingineria genetică.

În acest context, suferințele naturii sunt tot mai multe și mai accentuate și se vor răsfrânge mai repede sau mai târziu asupra omului prin intensificarea fenomenelor distructive - inundații, alunecări de teren, avalanșe, scăderea fertilității naturale a solurilor, deșertificare, poluare etc, precum și prin explozia bolilor ce afectează sistemul imunitar vegetal, animal și uman în toate componentele sale. Creșterea productivității în agricultură a făcut posibilă reducerea numărului de lucrători numai că au crescut semnificativ intrările de energie (combustibili pentru mașini agricole, asigurarea funcționării sistemelor de irigații, producerea industrială a pesticidelor și îngrășămintelor artificiale, energie electrică pentru sistemele automate de hrănire și creștere a animalelor). Efectele cele mai nedorite au apărut însă din utilizarea tratamentelor chimice care se aplică pe scară largă culturilor de diferite tipuri.

Motivația de la care am pornit în abordarea cercetării managementului proceselor de producție a produselor alimentare ecologice este orientată cel puțin în următoarele direcții: interesul de care se bucură tema de cercetare la nivel internațional, dinamica și complexitatea fondului științific tratat, direcțiile de cercetare care au generat multiple dezbateri și încă nu au condus la un consens unanim acceptat pe toate planurile, precum și, în egală măsură, implicațiile economice atașate, adică importanța acordată din ce în ce mai mult de către managerii unităților ce operează în agricultura ecologică.

Rolul sistemului de agricultură ecologică este de a produce hrană mult mai curată, mai potrivită metabolismului organismului uman, dar în deplină corelație cu conservarea și dezvoltarea mediului în respect față de natură și legile ei. Unul dintre principalele scopuri ale agriculturii ecologice este producerea de alimente cu gust, textură și calități autentice și atractive. Aceste alimente se obțin în etapa producției la fermă prin interzicerea strictă a utilizării organismelor modificate genetic (OMG-uri și derivatele acestora) și prin restricții drastice privind folosirea fertilizanților și pesticidelor de sinteză, a stimulatorilor și regulatorilor de creștere, hormonilor, antibioticilor și sistemelor intensive de creștere a animalelor.

Relația AGRICULTURĂ - ALIMENTAȚIE - SĂNĂTATE este din ce în ce mai evidentă, deoarece în mare parte „bolile civilizației” sunt puse pe seama unei alimentații necorespunzătoare calitativ, urmare a exceselor de utilizare a chimizării în cadrul tehnologiilor intensive și ca atare piața produselor „bio” este din ce mai căutată și mai apreciată.

Este unanim recunoscut, în special de analiștii economici și factorii decidenți, faptul că antreprenoriatul este generator de prosperitate în societate, fiind un element determinant pentru creșterea economică și crearea de locuri de muncă. Agricultura ecologică prezintă o mare importanță pentru o dezvoltare economică de durată și joacă un rol major în îmbunătățirea condiției mediului. Acest tip de agricultură poate contribui fundamental la dezvoltarea rurală reușind să o facă viabilă prin extinderea activităților economice cu valoare adăugată mare și prin generarea de locuri de muncă. Țara noastră poate valorifica avantajul solurilor puțin poluate prin activarea unui motor al economiei - cel al agriculturii ecologice. Susținerea antreprenoriatului în domeniul agriculturii ecologice poate fi o soluție pentru relansarea agriculturii naționale și atenuarea riscului de a aluneca în sărăcie. În contextul în care 45% din populația României își duce existența în mediul rural, încurajarea formării sau dezvoltării unei afaceri în acest domeniu trebuie să devină o prioritate.

Concluzionând, agricultura ecologică se impune astăzi ca o practică modernă, cu rezultate care au la bază date științifice ce creează o nouă concepție despre viață, muncă și agricultură, cu eficiență sporită și care poate asigura produse în concordanță cu cerințele exigente ale consumatorilor.

4. OBIECTIVELE CERCETĂRII ȘI IPOTEZELE DE LUCRU

În concordanță cu importanța temei de cercetare, precizăm că **obiectivul general** al demersului științific constă în identificarea factorilor care contribuie la perfecționarea managementului proceselor de producție a produselor alimentare ecologice precum și a bunelor practici în domeniu în scopul obținerii eficacității și eficienței economice ridicate. În acest sens, dorim a determina existența unor legături și asocieri între orientarea către client și rezultatele economico-financiare, practicile manageriale și eficiența activității, toate acestea cu scopul de a determina nivelul de perfecționare a managementului proceselor de producție a produselor alimentare ecologice.

Obiectivele specifice sunt ramificate din obiectivul general și pot fi sintetizate astfel:

- prezentarea aspectelor teoretice cu privire la conceptul de agricultură ecologică prin raportarea la studiile de specialitate din domeniu;
- dezvoltarea conceptului de agricultură ecologică și realizarea unor sisteme agricole durabile, diversificate și echilibrate, care să asigure protejarea resurselor naturale, a sănătății și a vieții consumatorilor;
- plasarea agriculturii ecologice în cadrul economiei ca un motor al dezvoltării durabile a mediului rural;
- analiza agriculturii ecologice la nivel național și internațional;
- identificarea strategiei urmărite de unitățile ce activează în domeniul agriculturii ecologice precum și a politicilor practicate de acestea pentru atingerea obiectivului general;
- abordarea integrată a politicilor agricole și de mediu precum și corelarea acțiunilor specifice managementului în agricultura ecologică la nivel național și local;
- definirea produsului alimentar ecologic și prezentarea principalelor caracteristici ale acestuia;
- analiza siguranței alimentare oferită consumatorului de produsul ecologic comparativ cu produsul similar obținut din agricultura convențională;

- identificarea particularităților proceselor de producție a produselor alimentare ecologice;
- analiza eficienței economice a sistemelor de producție ecologice realizând studii comparative privind eficiența economică a produselor convenționale versus produsele ecologice;
- identificarea unor legături între orientarea către client și rezultatele economico-financiare în vederea perfecționării managementului procesării produselor alimentare ecologice - identificarea profilului consumatorului de produse alimentare ecologice;
- identificarea dimensiunii diversificării produselor alimentare ecologice prin analiza situației producătorilor și a procesatorilor de produse alimentare ecologice (pe caz particular județul Suceava);

În acest context principalele ipoteze ale acestei lucrări care vor trebui demonstrate ulterior pot fi sintetizate astfel:

- ***Ipoteza 1:*** agricultura ecologică poate să rămână aproape de principiile și obiectivele sale, astfel încât să răspundă cerințelor de hrană a populației îmbinând bunele practici de mediu, nivelul ridicat de biodiversitate, conservarea resurselor naturale și standardele de producție ridicate bazate pe substanțe și procese naturale;
- ***Ipoteza 2:*** prin consolidarea încrederii consumatorilor în produsele ecologice se poate realiza o îmbunătățire cantitativă și calitativă a agriculturii ecologice în România;
- ***Ipoteza 3:*** agricultura ecologică este viabilă din punct de vedere economic, răspunde exigenței cererii de alimente sănătoase și de calitate superioară, este o agricultură care garantează protecția și ameliorarea resurselor naturale pe termen lung și le transmite nealterate generațiilor viitoare.

5. METODOLOGIA CERCETĂRII

Pentru atingerea obiectivelor propuse sunt folosite ca surse bibliografice și de informare:

- cărți de specialitate publicate în țară și străinătate de autori recunoscuți național și internațional;
- articole publicate în baze de date naționale și internaționale;
- publicații ale unor instituții din țară: Monitorul Oficial precum și date IFOAM, FiBL, MADR.

Datele culese au fost supuse analizei, folosind diferite moduri de prelucrare, pentru a surprinde evoluția fenomenului și a trage concluzii corecte. Indicatorii economici folosiți au evidențiat progresul în creșterea producției și eficienței economice, respectiv raportul dintre efortul depus și rezultatul obținut.

Metodele de cercetare utilizate în cadrul lucrării sunt:

1. *Documentarea*, cu precădere documentarea teoretică prin analiza literaturii de specialitate, în aceste sens fiind studiate numeroase cărți, studii, articole naționale și internaționale.
2. *Metode statistice*, precum clasificarea, sinteza, reprezentarea grafică a evenimentelor și fenomenelor investigate.
3. *Metoda cercetării interdisciplinare*, metodă bazându-se pe cunoștințe din alte domenii, precum cele ale tehnologiei, statisticii, metematicii, informaticii, dreptului.
4. *Analiza comparativă*, utilizată în comparația indicatorilor specifici exploatațiilor agricole ecologice și a celor convenționale.

Studiul empiric prezentat în cadrul prezentei teze de doctorat este o cercetare deductivă care are la bază, în primul rând, tratarea teoriei existente și urmărirea modului în care aspectele teoretice pot fi puse în practică în mediul agricol din România. În acest scop, am colectat informații pornind de la două eșantioane, având la bază o serie de întrebări standardizate.

Cele două metode utilizate în vederea obținerii informațiilor au fost metoda cantitativă și respectiv metoda calitativă. În vederea atingerii obiectivelor formulate și testării ipotezelor menționate

anterior, am recurs la sondaj ca și metodă de culegere a datelor, iar instrumentul utilizat a fost chestionarul.

Pornind de la obiectivele cercetării și pe baza studiului literaturii de specialitate am construit două chestionare: primul pentru a putea cunoaște atitudinile și preferințele consumatorului de produse ecologice și astfel putând schița profilul cumpărătorului de produse ecologice, iar cel de-al doilea pentru a putea analiza situația producătorilor și a procesatorilor de produse alimentare ecologice (pe caz particular jud. Suceava) pentru a identifica problemele cu care aceștia se confruntă.

Studiile privind atitudinea și preferințelor consumatorilor de produse alimentare ecologice cât și cel referitor la identificarea problemelor cu care se confruntă operatorii din sectorul ecologic s-au realizat la nivelul unor probe de sondaj relativ mari, astfel ca răspunsurile să reprezinte valori medii cât mai apropiate de media absolută (media teoretică, la nivelul întregii populații la care se realizează studiul). Proba de sondaj pentru primul studiu a cuprins 318 respondenți doritori de produse alimentare ecologice. Interviuul s-a desfășurat direct, după modelul „față în față”. A fost elaborat un chestionar standard care cuprinde 20 de întrebări, din care 10 referitoare la gruparea socio-profesională a respondenților și 10 întrebări pentru relevarea atitudinii și preferințelor consumatorilor. Studiul atitudinii și preferințelor consumatorilor a fost realizat în Regiunea de Nord-Est (județele: Suceava, Iași) în perioada noiembrie 2013- martie 2014, în lanțurile de supermarket-uri în care se comercializează produse alimentare ecologice: Metro, SellGros, Carrefour și Real. În demersul susținut am fost ajutată de reprezentanții magazinelor care au distribuit la rafturile ce comercializează produse alimentare ecologice chestionarele respective.

Referitor la activitatea de elaborare a chestionarului, putem sintetiza următoarea structură a chestionarului:

I. Întrebări prin care respondenții sunt grupați în funcție de sex, vârstă, venit mediu, număr de copii în familie, număr de membri în familie, domiciliul în mediul rural sau urban ș.a și definesc profilul cumpărătorului de produse ecologice.

II. Întrebări ce definesc atitudinea consumatorului față de produsele alimentare ecologice și fac referire, în special, la gradul de informare cu privire la acest tip de produse.

Referitor la studiul privind situația producătorilor și a procesatorilor de produse alimentare ecologice din județul Suceava am utilizat un chestionar ce cuprinde un număr de 15 întrebări închise. Chestionarul a fost aplicat unui număr de 115 operatori. Chestionarele au fost administrate producătorilor în anul 2014 cu referire la situația din anul 2013 în perioada august – noiembrie 2014. Completarea chestionarelor s-a realizat în felul următor: pentru marii producători am luat legătura cu un reprezentant legal la sediul firmei, iar pentru micii producători și producătorii individuali am utilizat metoda “față în față” fiind ajutată în demers de reuniunile micilor fermieri la sediile primăriilor de care aparțin, cu ocazia semnării actelor necesare pentru a primi subvențiile de la stat. De menționat că producătorii individuali participanți la această anchetă se ocupă cu creșterea animalelor pentru lapte și cu apicultura.

Cea de-a doua metodă folosită în cadrul cercetării este reprezentată de **metoda calitativă**. Rezultatele cercetărilor sunt de factură calitativă: idei, percepții, sentimente, valori asociate, motive, preferințe, sugestii, scopul lor principal fiind acela de a clarifica natura problemei și de a furniza informații de ordin calitativ. În cadrul cercetării am utilizat interviul structurat (se bazează pe un ghid care cuprinde toate întrebările ce vor fi puse pe parcursul interviului) și interviul semistrukturat (în ghid sunt precizate întrebările cele mai importante precum și câteva posibilități de continuare în funcție de răspunsurile intervievatului) deoarece reprezintă cea mai răspândită și în același timp cea mai valoroasă metodă calitativă de cercetare a pieței.

În vederea analizei datelor colectate am apelat la programul Microsoft Excel cu ajutorul căruia informațiile colectate “pe teren” cu ajutorul chestionarelor au fost structurate și sistematizate pentru a putea fi interpretate. Cu excepția întrebărilor referitoare la numărul de membri care alcătuiesc familia,

respectiv a numărului de membrii aflați în întreținere (din cadrul primului chestionar) toate celelalte întrebări sunt întrebări închise, respondentul având posibilitatea să aleagă un răspuns unic prin care să-și exprime acordul cu afirmația respectivă. O serie de întrebări din cadrul primului chestionar au fost concepute astfel încât răspunsul să poată fi cuantificat cu ajutorul scalei Likert cu cinci variante de răspuns. Scala Likert este una din cele mai des folosite metode pentru măsurarea satisfacției clienților cu privire la produsele unei firme.

6. REZULTATELE CERCETĂRII EMPIRICE

Cercetarea experimentală și-a propus să identifice factorii care contribuie la perfecționarea managementului proceselor de producție a produselor alimentare ecologice precum și a bunelor practici în domeniu în scopul obținerii eficacității și eficienței economice ridicate.

Referitor la ipotezele cercetării putem afirma că ele se verifică în cea mai mare măsură, cu următoarele observații:

Produsele ecologice sunt mai scumpe decât cele clasice pentru că este necesară mai multă muncă pentru obținerea lor, producțiile sunt mai mici, iar certificarea este costisitoare. Prețurile diferă în funcție de cât de greu este să obții un anumit soi în regim ecologic. Astfel, dacă la mierea de albine ecologică, prețul practicat este cu 20% mai mare decât în cazul mierii clasice, kilogramul de cartofi ecologici este cu 100% mai mare decât kilogramul de cartofi neecologici.

Principalul punct slab al industriei alimentare ecologice îl reprezintă în momentul de față prelucrarea, ambalarea și comercializarea produselor de acest tip. Acest handicap al industriei de profil este determinat în principal de costurile mari ale instalațiilor industriale și de ambalare corespunzătoare standardelor agriculturii ecologice. Astfel, România duce o lipsă acută de procesatori canalizați pe acest domeniu. Din păcate exportăm cantități mari de materii prime ecologice pe care apoi le importăm sub formă de produse finite.

Creșterea animalelor, domeniu foarte important al agriculturii, ar putea să devină în scurt timp o imensă avuție națională. În acest scop, programele strategice, imperios necesar susținute financiar, trebuie să asigure nu numai creșterea numerică a efectivului de animale, ci mai ales, productivitatea pe animal, calitatea producției obținute și eficiența economică, determinată de realizarea și valorificarea produselor animaliere.

În obținerea de produse animaliere de calitate, nepoluate, salubre, paralel cu asigurarea păstrării echilibrului ecologic benefic pentru sănătatea oamenilor și animalelor, este necesară îmbunătățirea cunoștințelor profesionale ale tuturor categoriilor de crescători. Prin soluțiile de amenajare a adăposturilor și de dotare a lor cu instalații de muls, adăpare și de evacuare a dejecțiilor, se va reduce efortul fizic, va crește productivitatea muncii și rentabilitatea exploatațiilor familiale.

În concordanță cu structura exploatațiilor agricole din Uniunea Europeană și în România va fi necesar ca cea mai mare parte a producției animaliere, destinată pieței de consum, să fie realizată în exploatații zootehnice familiale. Acest tip de exploatație nu poate apărea și nu se poate dezvolta de la sine, ci printr-un proces stimulat, sprijinit și condus. Dacă administrația de stat poate contribui la apariția exploatațiilor zootehnice familiale, prin pârghiile juridice și economice avute la dispoziție, mediul universitar poate contribui, prin *programe de extensie*, la dezvoltarea acestora.

Certificarea metodelor de producție organică are o importanță crescândă în comerțul internațional astfel oferindu-se garanția că produsele au fost într-adevăr produse conform standardelor de producție ecologică. Nu se înregistrează probleme majore în legătură cu procesul certificării, totuși, din păcate, pentru exploatațiile de subzistență, cu surplusuri mici de producție destinate comercializării, aceste costuri de certificare pot fi inhibitorii. Pe de altă parte costurile pot fi reduse considerabil, prin

aplicarea certificării de grup, armonizarea procedurilor de certificare între diferitele organizații din diferite țări.

În plus, exploatațiile foarte mici, nu sunt viabile din punct de vedere economic și ecologic. Adoptarea tehnicilor de producție organică pot fi limitate de lipsa know-how-ului, precum și de lipsa trainingurilor și a altor facilități. Fermierii trebuie să fie siguri că ei vor beneficia de pe urma investiției, de exemplu prin îmbunătățirea fertilității solului.

Dificultatea accesului la credite este un alt factor de natură să împiedice inițiativele și implementarea proiectelor de conversie, problemele financiare fiind mai acute, mai ales în această perioadă de 2-3 ani, când produsele nu pot fi vândute ca organice. Ferma ecologică se încadrează în tiparele generale ale fermei agricole românești: suprafața foarte mică, randamente scăzute, fapt ce trădează caracterul de subzistență a acesteia. Astfel 75% dintre ferme dețin o suprafață total necorespunzătoare desfășurării unei activități economice rentabile, având în posesie sub 10 ha teren arabil, iar 90% dintre ferme au sub 20 ha.

O altă piedică este dimensiunea restrânsă a piețelor, acestea fiind concentrate în principal în Uniunea Europeană, Statele Unite ale Americii, Canada și Japonia, acest fapt făcând mai dificil accesul atât la informațiile de marketing cât și la piețele în sine. În plus, etichetele speciale pot domina anumite piețe, cerând standarde mai înalte sau ușor diferite față de cerințele obișnuite.

Principalele dificultăți în calea acestui tip de agricultură sunt cele legate de desfacerea produselor, resursele financiare, lipsa informațiilor și a partenerilor de afaceri adică genul de dificultăți care trădează lipsa de organizare a acestui sector.

Pornind de la obiectivul general și obiectivele specifice cercetării experimentale, analiza realizată pe baza sondajului efectuat pe cele două eșantioane reprezentative (consumatorii de produse alimentare ecologice, respectiv operatorii din agricultura ecologică) ne-a permis să facem o serie de **propuneri de perfecționare a managementului agriculturii ecologice** în scopul creșterii eficacității și eficienței activităților specifice. Acestea pot fi sintetizate astfel:

- îmbunătățirea informațiilor despre agricultura ecologică, prin organizarea unor cursuri de pregătire a formatorilor, a operatorilor și a inspectorilor, prin implicarea Agenției Naționale de Consultanță Agricolă, a asociațiilor de agricultură ecologică și a universităților agricole din învățământul superior;
- intensificarea acțiunilor de promovare a conceptului de agricultură ecologică, prin intermediul instituțiilor specializate, în scopul creșterii suprafețelor cultivate după modul de producție ecologică;
- includerea în tematica de cercetare a tehnologiilor ecologice pentru plante și animale, pentru a fi puse la dispoziția producătorilor care vor să practice agricultura ecologică;

Pentru promovarea dezvoltării agriculturii ecologice în țara noastră, desprindem din experiența țărilor dezvoltate *următoarele măsuri posibil a fi adoptate*:

- înființarea unui sistem de plăți-subvenționare a produselor pe traseul producător-consumator. La nivel european o bună parte a creșterii înregistrate în agricultura ecologică se datorează introducerii subvențiilor;

- acordarea unor credite cu dobândă redusă;
- dirijarea unor fonduri mai importante spre cercetarea în domeniu;
- promovarea produselor ecologice la nivelul marilor lanțuri de magazine;
- în ceea ce privește exporturile trebuie exploatate cu promptitudine nișele de piață;
- este necesară o informare mai detaliată a consumatorilor, prin mijloacele specifice marketingului, prin textele de pe etichete, precum și o regularizare și o aliniere a prețurilor pentru a mări consumul intern.

- este necesară o coordonare și o dezvoltare a organizațiilor de producători și consumatori și de subvenții pentru a încuraja această activitate;
- este necesară elaborarea unor planuri naționale și regionale de acțiune în scopul dezvoltării agriculturii organice. Fermierii au nevoie de subvenții mai mari, egale (sau apropiate) pentru culturi și regiuni, cu cele acordate la nivel european,
- sectorul prelucrării necesită o mai mare finanțare și cercetare. Structura exporturilor României constă mai degrabă în materii prime;
- încurajarea formelor de marketing direct cu livrarea produselor direct de la poarta fermei, promovarea în rândul fermierilor a practicării agriculturii ecologice;
- încurajarea fermierilor să se organizeze în forme asociative;
- oferirea de consultanță la nivel de marketing/ distribuție în special din partea organismelor statului cum ar fi Camerele de Agricultură a căror activitate în acest domeniu este prea puțin menționată de către fermieri;
- implicarea organismelor guvernamentale /non-guvernamentale în stimularea consumului în cadrul unor instituții publice cum ar fi spitale, școli, grădinițe;
- informarea consumatorilor cu privire la efectele favorabile ale consumului acestei categorii de alimente atât asupra sănătății cât și asupra mediului;
- dezvoltarea turismului rural cu accent pe agricultura ecologică.

7. CONCLUZIILE CERCETĂRII ȘI CONTRIBUȚII

Principalul scop urmărit de această lucrare îl reprezintă **conștientizarea consumatorilor** cu privire la grija față de mediul înconjurător, grija față de o alimentație sănătoasă și totodată responsabilitatea noastră de a lăsa moștenire generațiilor viitoare exemple pozitive pentru a-și trăi viața frumos. Lucrarea a fost tratată și din punct de vedere economic tocmai pentru a elimina principalul argument că "a trăi sănătos este scump". Rezultatele pozitive se regăsesc atât la consumator care alegând o alimentație sănătoasă face o "investiție" pe termen lung reducând astfel cheltuielile pe viitor pentru a-și redobândi sănătatea (în sprijinul acestei idei este capitolul 4.5.3 care analizează o serie de alimente ce conțin aditivi ce se regăsesc în majoritatea alimentelor ce formează coșul comun) cât și la producător care poate să-și conducă afacerea spre succes beneficiind de avantajul prețului mai mare pentru alimentele ecologice.

Conștiința ecologică precizează și ajută la înțelegerea surselor dezechilibrului dintre om și natură care trebuie căutate în modul cum este privită și raportată natura la religie, cultură, știință, tehnică, progres. Întrucât cultura este propria creație a omului, nimeni, în afară de el, nu poate fi răspunzător de propria sa înstrăinare. Efectele unei societăți consumeriste sunt influențate mai mult de politică și de economie, decât de știință, tehnologie și de religie. Deciziile politice și crizele economice pot influența negativ bunăstarea omenirii, contribuind la accentuarea problematicii mediului înconjurător.

Contribuții teoretice și metodologice:

Principalele contribuții la dezvoltarea cunoașterii în domeniul produselor alimentare ecologice sunt atât de natură conceptuală cât și de natură practică și sunt sintetizate în cele ce urmează:

1. elaborarea unui consistent studiu documentar, bazat pe informații de data recentă din literatura de specialitate și din alte surse, pe o serie de rezultate actuale ale cercetărilor științifice privind complexa problematică a producției ecologice, a comercializării și consumului de produse alimentare ecologice. Agricultură ecologică este prezentată ca o formă de dezvoltare durabilă a agriculturii punând accent pe educația în domeniul conservării naturii.
2. Pentru adaptarea politicilor și strategiile de management pentru dezvoltarea agriculturii ecologice în România am considerat necesară analiza tendințelor de dezvoltare a acestui tip de agricultură pe plan european. Am identificat o creștere a ponderii agriculturii ecologice reflectată în principalii indicatori analizați datorită unor modificări în comportamentul alimentar al consumatorilor generată de gradul de conștientizare privind beneficiile unei alimentații sănătoase.
3. Pe baza unei analize a produsului alimentar ecologic existente în literatura de specialitate am identificat caracteristicile cererii și ofertei de produse alimentare ecologice. Pentru firmele ecologice, realizarea produsului ecologic reprezintă un câmp esențial de manevră. În acest cadru, deciziile referitoare la inovare (dezvoltarea noilor produse) sau variație (modificarea produselor) sunt potrivite și reprezintă baza politicii produsului ecologic.
4. Un aspect foarte important pentru consumatori îl reprezintă politica comunicațională în cazul produselor ecologice. Dacă un consumator nu știe să facă diferența între două produse alimentare, alege alternativa mai convenabilă după preț. Acest fapt poate conduce la apariția produselor contrafăcute și nu avantajează dezvoltarea sistemului producției produselor alimentare ecologice. Oamenii au o imagine amplă a ceea ce înseamnă în general "ecologic", însă nu sunt familiarizați cu aspectele mai specifice ale agriculturii ecologice, ale prelucrării acestor produse precum și ale sistemului de certificare.

Contribuții practice:

Studiul și sinteza literaturii de specialitate au contribuit la fundamentarea analizei empirice, prin care se verifică ipotezele construite.

5. O primă contribuție de natură practică a acestei lucrări constă în realizarea unei analize comparative privind eficiența economică a produselor convenționale și a celor ecologice, analiză detaliată în cadrul subcapitolelor 6.5.1, 6.5.2 și 6.5.3 pentru produsele: cereale, tomate și vin. În vederea creșterii eficienței economice în agricultura ecologică este necesar ca fiecare exploatare agricolă să depună eforturi pentru rentabilizarea tuturor produselor și a structurilor organizatorice, dar și pentru creșterea într-un ritm mai intens a rentabilității fiecărui produs vândut până la atingerea nivelului de competitivitate cerut de piața concurențială. Astfel se verifică ipoteza trei din cadrul temei conform căreia agricultura ecologică este viabilă din punct de vedere economic, răspunde exigenței cererii de alimente sănătoase și de calitate superioară, este o agricultură care garantează protecția și ameliorarea resurselor naturale pe termen lung și le transmite nealterate generațiilor viitoare.
6. În vederea propunerii unor strategii și politici de management pentru dezvoltarea agriculturii ecologice am realizat două cercetări pentru a identifica profilul cumpărătorului de produse alimentare ecologice de care trebuie să țină seama operatorii ce activează în acest domeniu precum și a principalelor piedici cu care se confruntă producătorii și procesatorii de produse alimentare ecologice identificând căile prin care aceștia pot fi susținuți de stat pentru a-și dezvolta afacerea - aspect detaliat în capitolul 7. Principalele dificultăți în calea acestui tip de agricultură sunt cele legate de desfacerea produselor, resursele financiare, lipsa informațiilor și a partenerilor de afaceri adică genul de dificultăți care trădează lipsa de organizare a acestui sector. Putem afirma că ipoteza doi din cadrul tezei - care susține că prin consolidarea încrederii

consumatorilor în produsele ecologice se poate realiza o îmbunătățire cantitativă și calitativă a agriculturii ecologice în România este parțial verificată tocmai datorită limitării cercetării noastre doar pe partea de sud est a României.

7. Conștientizarea exploatării unei șanse reale pentru economia națională și anume practicarea agriculturii ecologice. Practicarea unei agriculturii ecologice reprezintă o șansă reală pentru economiile rurale, contribuind la dezvoltarea lor durabilă prin îmbunătățirea ocupării forței de muncă în sectorul agricol, prelucrării și serviciilor conexe, ceea ce este în avantajul procesului de coeziune economică și socială a comunităților rurale - acest lucru vine să demonstreze prima ipoteză formulată în cadrul prezentei teze de doctorat. România, datorită unei conjuncturi de ordin economic, structural și social are un potențial important pentru agricultura ecologică, poate cel mai mare din UE. Se poate spune că potențialul este enorm, iar contextul mondial este extrem de favorabil pentru dezvoltarea agriculturii ecologice. Deficiențele sectorului agricol românesc (slaba chimizare, terenurile nelucrate și numărul mare de ferme familiale de subzistență) pot face ca un dezavantaj competitiv să se poată transforma în unele zone în avantaj.

Limitele cercetării și direcțiile de dezvoltare a temei

Prezenta teză de doctorat are un caracter de pionerat în țara noastră și suntem conștienți de faptul că erorile sunt inevitabile în aceste condiții.

Asemenea tuturor lucrărilor științifice și aceasta este susceptibilă modificărilor, putând fi îmbunătățită prin intermediul cercetărilor viitoare.

Cercetările pe bază de chestionar și interviu au un anumit grad de subiectivitate, dar având în vedere caracteristicile managementului în agricultură și posibilitatea de a obține informații relevante, în cazul nostru, această combinație de metode de cercetare este cea mai adecvată.

Studiile de caz realizate, au dezavantajul că nu pot fi generalizate, dar prin consistența lor pot constitui un reper important pentru alți operatori care nu au făcut parte din eșantionul studiat.

Principalele limite care au afectat rezultatele cercetării sunt:

- *Gradul scăzut de notorietate al produsului alimentar ecologic:*

„Ecologic” nu înseamnă „natural”. Industria alimentară folosește termenul de „natural” pentru a indica faptul că un aliment a fost procesat într-o măsură minimă și că nu sunt adăugați conservanți. Alimentele naturale pot include alimentele ecologice, dar nu toate alimentele naturale sunt ecologice. În rândurile consumatorilor persistă necunoașterea produselor ecologice precum și a confuziei produs „ecologic” – produs „natural”. Se impune promovarea logo-ului specific agriculturii ecologice și crearea unei culturi a consumatorilor în domeniu, dincolo de aspectul spectaculos, dar puțin nutritiv al produselor „convenționale”.

- *Dificultăți intervenite în colectarea răspunsurilor:*

Mulți consumatori au refuzat să participe la cercetare din lipsa unei culturi adecvate în domeniul alimentar sau invocând lipsa de timp.

- *Faza de pionerat în care se află agricultura ecologică în România:*

Agricultura ecologică este, fără îndoială, într-un stadiu incipient de dezvoltare, în țara noastră atât din punct de vedere a numărului de ferme implicate cât și a suprafețelor cultivate. Ferma ecologică se încadrează în tiparele generale ale fermei agricole românești: suprafața mică, randamente scăzute, fapt ce trădează caracterul de subzistență a acesteia.

Perspectivă ale cercetării:

Direcțiile viitoare ale cercetării pornesc în mod automat de la limitele enumerate mai sus. Îmbunătățirea metodei de eșantionare ar crește valoarea științifică a lucrării. Deoarece în mediul rural autoconsumul este ridicat și probabil și consumul de produse ecologice necertificate, insistăm în continuare pe analiza populației urbane.

Această lucrare poate fi aprofundată cu succes în viitor, iar sugestiile noastre vizează următoarele aspecte:

- studiul a fost realizat în rândul operatorilor care desfășoară activități în sud-estul României. Din acest motiv considerăm oportun extinderea ariei geografice incluse în studiu la nivel național pentru a vedea măsura în care se confirmă rezultatele și colaborarea cu alte cercetări din domeniu de pe plan internațional astfel încât să existe posibilitatea comparării rezultatelor obținute.

- susținerea antreprenoriatului în domeniul agriculturii ecologice poate fi o soluție pentru relansarea agriculturii naționale și atenuarea riscului de a aluneca în sărăcie. În contextul în care 45% din populația României își duce existența în mediul rural, încurajarea formării sau dezvoltării unei afaceri în acest domeniu trebuie să devină o prioritate.

Enumerarea acestei serii de concluzii și argumente în favoarea agriculturii ecologice, nu urmăresc lansarea unor concepte revoluționare în agricultură sau considerarea acestui gen de activitate drept alternativa agriculturii convenționale. Este clar că aceste sisteme pot conviețui, așa cum se face în lumea întreagă. Însă conștientizarea faptului că acest tip de agricultură este o necesitate vitală, adecvată condițiilor noastre, ar trebui să constituie un fundament logic pentru întreprinderea de acțiuni concrete la elaborarea cadrului legislativ, instituțional și tehnologic de pășire spre o viață mai bună, pe care o merită fiecare dintre noi. Am considerat necesară o astfel de temă de cercetare întrucât tendința sau preocuparea de a asimila educația ecologică este în creștere, dar decalajul dintre recomandările, rezoluțiile și studiile realizate la nivel internațional sau național și practica educațională rămâne încă mare.

8. BIBLIOGRAFIE

Cărți:

1. Alecu, I., "Management agricol", 1997, Ed. Ceres, București;
2. Altieri, M., "L'agro-écologie commence. Où finit la rhétorique de la durabilité", Ed. Ceres, Revue FAO, vol. 24, nr. 2, Roma, 1995;
3. Androw, R., Hiddaka, F., "Ghidul Consumatorului ecologic", Monitorul Oficial, 2009;
4. Angheliescu, C., "Dicționar de economie, ediția II", 2001, București: Ed. Economică;
5. Aubert, C., "L'agriculture biologique : une agriculture pour la santé et l'épanouissement de l'homme", Courrier du Livre, 1972 ;
6. Banu, C., Dima, D. "Folosirea aditivilor în industria alimentară", 1998, Ed. Tehnică, București;
7. Bădescu, A.V., Dobre, I., "Modelarea deciziilor economico-financiare", 2001, Editura Conphys, București;
8. Bălășcuță, N., "Hrana vie prin agricultura biologică", Ed. Angeli, 1999;
9. Berca, M., "Inginerie și managementul resurselor pentru dezvoltare rurală", Ed. Ceres, București, 2003;
10. Berca, M., "Clima Terrei și agricultura României", în „Agricultorul român”, 2/2005;
11. Bîrsan, M., "Integrarea economică europeană", Vol. I, Cluj Napoca, Ed. Carpatica, 1995;
12. Bold, I., "Exploatarea agricolă, organizare, dezvoltare și exploatare", Timișoara: Ed. Mirton; 2001;
13. Bossel, H., "Agricultura sustenabilă - hrană pentru șase miliarde", Ed. Politică, București, 1986
14. Bran, F., "Spațiul ecologic, cadru pentru existență", Ed. ASE, 2004;
15. Bran, F., Ioan Ildiko, Trică Carmen, "Eco-economia ecosistemelor și biodiversitatea", Ed. ASE, București, 2004;
16. Brown, L.R., "Eco-economia. Crearea unei economii pentru planeta noastră", Editura Tehnica, București, 2001;
17. Budan, C., "Probleme ecologice și de protecție a mediului în pomicultură", Ed. Hortus, București, 1996;
18. Bulgaru, M., "Dreptul de a mânca", București. Ed. Economică; 1996;
19. Burja, C., "Analele Universității din Oradea – Științe Economice", p. 369, 2007;
20. Burros, M., "Eating Well – What Labels Don't Tell You (yet)", New York Times, February 9, 2000;
21. Caravia, P., "Informația ca principiu organizațional în inteligența artificială și robotică", Ed. Academiei, București;
22. Ceaușu, I., "Dicționar enciclopedic managerial", București, Ed. Academică de management; 2000;
23. Chayanov, A.V., "The Theory of Peasant Economy", Manchester University Press, 1966;
24. Chiriță, C., Teaci, D., "Rolul pedologiei ecologice în fundamentarea agriculturii moderne", în „Probleme ale agriculturii contemporane”, București, Editura Ceres, 1977;
25. Cîndea, M., Bran, F., "Spațiul geografic românesc. Organizare, amenajare, dezvoltare", Editura Economica, București, 2001;
26. Costin, G., "Alimente ecologice", Ed. Academica, 2008;
27. Danciu, V., "Marketing ecologic - etica verde a producției și consumului", Ed. Economică, București, 2006;
28. Danciu, V., "Strategii moderne de marketing", Ed. Economică, Pitești, 2005;
29. Davidescu, V., "Agricultura biologică, o variantă pentru exploatarea micilor și mijlocii", Ed. ASE, București, 2004;

30. DeVault, G., "Return of the Organic Farmer", The New Farm, feb. 1994;
31. Dima, D., Diaconescu I., "Mărfuri alimentare și securitatea consumatorului", Ed. Economică, București, 2006;
32. Dobrotă, N., coord. "Dicționar de economie", București: Ed. Economică, 1999;
33. Dona, I., "Economie rurală", București: Ed. Ceres, 2006;
34. Frățilă, R., Mihaiu R., "Produsele alimentare- sortiment, calitate, trend", Ed. Alma Mater, Cluj Napoca, 2006;
35. Georgescu-Roegen, N., "Legea entropiei și procesul economic", București, Ed. Politică, 1979;
36. Gore, A., "Pământul în cumpănă. Ecologia și spiritul uman", Ed. Tehnică, București, 1994;
37. Gruia, R., "Managementul eco-fermelor", Ed. Ceres, București, 1998;
38. Hoffman, O., "Profesiile în fața viitorului", Ed. Academiei Române, București, 1990;
39. Ilieș, L., "Managementul calității totale", Cluj, Ed. Dacia 2003;
40. Ilieș, L., Crișan, E., "Managementul firmei și planul de afaceri", Cluj-Napoca, Risoprint, 2009;
41. Lazăr, I., Vereș, V., Mortan, M., Lazăr, S., 2004, "Management General", Ed. Risoprint, Cluj-Napoca;
42. Mănescu, B., "Ingineria ecosistemelor agricole", Ed. ASE, București, 2005;
43. Merce, E., Andreica Ileana, Arion F., Dumitraș D., Pocol Cristina, "Managementul și gestiunea unităților economice cu profil agricol", Cluj Napoca, Ed. Digital Data, 2010;
44. Mortan, M., "Agroturismul – o alternativă posibilă", Cluj Napoca, Ed. Dacia, 2005;
45. Muntean, L., Știrban M., "Bazele agriculturii ecologice", Ed. Risoprint, Cluj Napoca, 2005;
46. Oancea M., "Managementul modern în unitățile agricole", București: Ed. Ceres, 2003;
47. Ottman, J., "Green Marketing – opportunity for innovation", McGraw Hill, 1998;
48. Papacostea, P.P., "Agricultura Biologică", Editura Ceres, București, 1981;
49. Puia, I., Soran, V., "Agroecologie și ecodenzvoltare", Ed. Academicpres, Cluj Napoca, 2001;
50. Rojanschi, V., Bran, F., Grigore, F., "Elemente de economia și managementul mediului", București, Editura Economică, 2004;
51. Rusu, T., Imre, A., Bodis, A., "Metode și tehnici de producție în agricultura ecologică", Ed. Risoprint, Cluj Napoca, 2005;
52. Stoian, L., Teza de doctorat: "Analiza eficienței economice a cheltuielilor pentru protecția mediului în agricultură", ASE, București, 2007;
53. Stoian, L., „Ghid practic pentru cultura biologică a legumelor”, Editura Tipoactiv 2005; 3
- Teaci, D., "Bonitarea terenurilor agricole", București, Ed. Ceres 1980;
54. Tofană, M., "Aditivi alimentari – interacțiunea cu alimentul", Ed. Academicpres, Cluj Napoca, 2006;
55. Toncea, I., " Ghid practic de agricultură ecologică", Cluj-Napoca, AcademicPres, 2002;
56. Toncea, I., "Agricultura ecologică în contextul agriculturii durabile" în volumul "Agricultura durabil – performantă", București, Editura Agris, 1999;
57. Vădineanu, A. (coord), "Dezvoltarea durabilă – Teorie și practică", vol. II București, Editura Universității, 1999;
58. Zahiu L., Dachin A., Toma E., Alexandri C., "Agricultura în economia României-între așteptări și realități", București, Ed. Ceres, 2010;

Articole în reviste:

59. Giurcă, Daniela, Luca, L., Hurdezeu Gh., "Scenarii privind impactul măsurilor de dezvoltare rurală asupra structurilor agricole românești după aderarea la Uniunea Europeană", studiul nr.5, Institutul European din România, București, 2006;

60. Hochman, Z., "*Prospects for ecological intensification of Australian agriculture*", în Europ. J. Agronomy nr. 44, 2013;
61. Karp, S., Wood, S., "*Functional traits in agriculture: agrobiodiversity and ecosystem services*", în volumul "*Trends in Ecology & Evolution, Columbia University, New York, Vol. 30, No. 9, 2014*;
62. Glogovețan, O., "*Studiu privind evoluția exploațiilor agricole familiale în România*", în volumul „*Creativitate și competitivitate în economia în economia globala europeană*”, Cluj Napoca, Ed. Dacia, 2010;
63. Glogovețan, O., Dănilă I., "*Locul și rolul agriculturii în economia României*”, Sesiunea Științifică, Cluj Napoca, „*Calitate și performanță în serviciile educaționale*”, Cluj Napoca, Ed. Dacia, 2011;
64. Kun, O., Kun, S., "*Evoluția exploatațiilor agricole în țările Uniunii Europene*”, în volumul „*Integrarea Europeană. Economia de piață și statul de drept*”, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2007;
65. Luca, L., "*O țară și două agriculturi*”, CRPE, Policy Memo, nr.4, 2011;
66. Martins, C., Tosstorff, G., "*Large farms in Europe, Statistics in Focus*”, Eurostat, nr. 18, 2012;
67. Maryansky, J. H., "*Bioengineered Food: will they cause allergic reactions?*”, USFDA, Center for Food Safety and Applied Nutrition, oct/ nov., 1997;
68. Mortan, M., Suciș L., "*The environmental impact of agriculture*”, Quality - Access to Success, Supplement, 2013;
69. Oțiman, P.I., "*Structura agrară actuală a României- o mare (și nerezolvată) problemă socială și economică a țării*”, Revista Română de Sociologie, serie nouă, anul XXIII, nr. 5-6, București, 2012;
70. Popescu, M., "*Ocuparea în agricultura României și creșterea productivității muncii, decalaje față de Uniunea Europeană*”, Economia agrară și dezvoltarea rurală, an V, vol. 6, nr.1, Institutul de economie agrară al Academiei Române, 2013;
71. Puia, I., Soran, V., "*Perspective ale agriculturii industriale și ecologice*”, în „*Revista economică*”, nr. 52, București, 1988;
72. Samochiș, B., Glogovețan, O., "*Polarization of Romanian Farms according to their size, Agriculture- Science and Practice Journal*”, Year XXI, no.1-2 [81-82], Ed. Academicpres, Cluj Napoca, 2012;
73. Samochiș, B., Glogovețan O., "*Polarizarea exploațiilor agricole din România ținând seama de dimensiunea lor*”, Tribuna Economică, nr.35, 2011;
74. Șincari, M., "*Ecological agriculture –choosing health and saving Earth*”, International Symposium CAP and Euro-regions Development Policies in EU-25/27 Agricultural Policy Modelling in the Pre- and Post- Accession Period Experiences and Expectations, Ed. ASE, București, 2007;
75. Lazăr, I., Șincari M., "*The concept of quality in a world of globalization*”, în cadrul conferinței "*Tourism, quality & management – challenges for development and sustainability*”, Polonia, 2010;
76. Șincari, M., "*Necesitatea perfecționării managementului dezvoltării agriculturii ecologice*”, series Oeconomica Management Marketing , Alba Iulia 2006;
77. Șincari, M., "*Agricultura ecologică - oportunitate pentru România*”, în cadrul conferinței "*Direcții de dezvoltare durabilă a exploatațiilor agricole din România*”, Risoprint, Cluj Napoca, 2007;
78. Șincari, M., "*Produsele alimentare ecologice*”, în cadrul conferinței "*Direcții de dezvoltare durabilă a exploatațiilor agricole din România*”, Risoprint, Cluj Napoca, 2007;
79. Șincari, M., "*Promovarea dimensiunii culturale a turismului dornean*”, Vatra Dornei, 2007;
80. Tofan, A., "*Dimensiunea economică a exploatațiilor agricole*”, Anale, Universitatea “Al. I. Cuza”, Iași, 2006;
81. Verain, M., D., "*Sustainable food consumption. Product choice or curtailment?*”, *Appetite 91*, Elsevier, 2015;

82. Vereș, V., “*Romanian’s farms: challenges and opportunities, Managerial challenges*”, International conference, Cluj-Napoca, 2011;
83. Zahiu, L.,” *Legea fondului funciar și rezolvarea problemei agrare*”, Institutul Național de Cercetări Economice, „Costin C. Kirițescu”, vol. IX, București, 1991;

Pagini web:

84. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> , accesat la 2/5/2012;
85. <http://www.fibl.org/en/themes/organic-farming-statistics.html>, (accesat în februarie 2015)
86. <http://www.madr.ro/agricultura-ecologica/dinamica-operatorilor-si-a-suprafetelor-in-agricultura-ecologica.html> - accesat în 20/02/2015;
87. <https://statistici.inse.ro/shop/index.jsp?page=tempo3&lang=ro&ind=AGR101A>, accesat la 10/8/2013;
88. <http://www.capital.ro/definiție/termeni/> accesat la 9/5/2010;
89. <http://www.inse.ro/cms/files/GAC/index.htm>, accesat la 4/2/2009;
90. http://www.revistadestatistica.ro/Articole/2010/A3_ro_4_2010.pdf, accesat la 12/1/2011;
91. http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_bugetul_stat_anul_2010_11_2010, accesat la 7/2/2011;
92. http://www.madr.ro/pages/dezvoltare_rurala/pndr_versiune_decembrie_2012.pdf, accesat la 8/3/2013;
93. http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/employment/women-young-people_en.pdf, accesat la 4/6/2011;
94. http://europa.eu.int/comm/agriculture/rica/detailt_en.efm, accesat la 8/8/2012;
95. <http://appsso.eurostat.europa.eu>, accesat la 20/7/2012;
96. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:ro:PDF>, accesat la 15/4/2011;
97. http://www.aippimm.ro/articol/cooperatie/cooperatie/principii_cooperatie, accesat la 11/2/2012;
98. http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/2004_and_2007_enlargement, accesat la 18/8/2013;
99. http://www.feaa.uvt.ro/fisiere/programe-academice/altele/IEUE_11.PDF, accesat la 20/5/2012;
100. <http://www.mdrl.ro/euroimm/index.php?id2=0002>, accesat la 3/9/2011;
101. http://www.mie.ro/_documente/negocieri/prezentare_capitole.pdf, accesat la 17/7/2013;
102. <http://apia.org.ro>, accesat la 25/8/2013;
103. www.apdrp.ro/content.aspx?lang=ro&item=1517&ref=146, accesat la 1/8/2013;
104. http://www.agromediu.ro/date/c461894df92992ece289cd3db64f88f2/PNS_iunie.pdf, accesat la 6/7/2013;
105. www.pndr.ro, accesat la 29/9/2012;
106. http://www.agerpres.ro/media/index.php/economic/item/206844-interviu_-Ciolos-Este, 11/7/2013;
107. <http://revista.eadr.ro/r2009-1.pdf>, accesat la 22/11/2012;
108. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-613_en.htm, accesat la 30/10/2012;
109. http://www.presidency.ro/static/Cadrul_National_Strategic_Rural, accesat la 27/9/2013;
110. http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act?ida, accesat la 20/10/2013
111. <http://www.forum.legestart.ro/13/File/DownloadFile?fileId=114>
112. www.agribusiness.ro
113. www.agricultura-ecologica.ro
114. www.bioagro.ro
115. www.dexonline.ro

- 116. www.ecogenetica.ecosv.ro
- 117. www.mapam.ro
- 118. www.organicinputs.org
- 119. www.organic-nature-news.com
- 120. www.sciencedirect.com

Alte surse:

- 121. INS, Anuarul Statistic al României, 1993, București, 1994;
- 122. INS, Anuarul Statistic al României, 2005, București, 2006;
- 123. INS, Anuarul Statistic al României, 2006, București, 2007;
- 124. INS, Anuarul Statistic al României, 2011, București, 2010;
- 125. Code of Practice for Organic Food Processing, funded by the European Commission under the Sixth Framework Programme, 2006;
- 126. Codex Alimentarius Commission – Guidelines for the production, processing, labelling and marketing of organically produced foods, CACGL 32- 1999;
- 127. Cadrul Național Strategic pentru dezvoltare durabilă a sectorului agroalimentar și a spațiului rural în perioada 2014-2020-2030, 2013;
- 128. Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, coord. Prof. Alexandru Gheorghiu (1983): *”Metodologie unitară de determinare și analiză a eficienței economice și sociale a cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și a introducerii progresului tehnic”* București: Editura ASE;
- 129. *Dicționarul explicativ al limbii române*, București: Ed. Univers Enciclopedic; 1998;
- 130. Directiva Uniunii Europene privind eco-managementul comunitar și schema de audit de mediu, Directiva UE, nr.1836 /1993;
- 131. IFOAM, “Basic Standards for Organic Agriculture; *”Ingenieria genetică versus agricultura ecologică”*;
- 132. IFOAM, *“Organic Food Processing – Principles, Concepts and Recommendations for the Future*, 2006;
- 133. Legea nr. 115/2005 cu privire la producția agroalimentară ecologică, din 09/06/2005;
- 134. Legea nr.18/1991, publicată în Monitorul Oficial nr. 37 din 20/02/1991;
- 135. Norme Metodologice de aplicare a Ordonanței de Urgență nr. 34 din 17/04/2000 privind produsele agroalimentare ecologice;
- 136. Ordinul M.A.P.D.R. nr. 417 din 13 Septembrie 2002 referitor la “Reguli specifice privind etichetarea produselor agroalimentare ecologice”;
- 137. Ordinul M.A.P.D.R. nr. 527 din 13 August 2003 pentru aprobarea Regulilor privind sistemul de Inspecție și Certificare și condițiile de acreditare a organismelor de inspecție și certificare în agricultura ecologică;
- 138. Ordinul M.A.P.D.R. nr. 721 din 26 Septembrie 2003 pentru aprobarea Regulilor privind Importul și Exportul produselor agroalimentare ecologice;
- 139. Ordinul nr. 190 din 28 iunie 2006 privind modificarea și completarea anexei la Ordinul ministrului agriculturii, alimentației și pădurilor și al președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor nr. 417/110/2002 pentru aprobarea Regulilor specifice privind etichetarea produselor agroalimentare ecologice;
- 140. Ordonanța de Urgență privind produsele agroalimentare ecologice nr. 34/17 Aprilie 2000;
- 141. Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013, MADR, versiunea a - IX - a, Decembrie 2012;

142. REGULAMENT (CE) NR. 889/2008 AL COMISIEI din 5 septembrie 2008 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 834/2007 al Consiliului privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice în ceea ce privește producția ecologică;
143. REGULAMENTUL (CE) NR. 834/2007 AL CONSILIULUI din 28 iunie 2007 privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice, precum și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2092/91;
144. Standardul internațional privind sistemul de management al siguranței alimentului, ISO, 22000;
145. Standardul de management al mediului: ISO 14001;